

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

UPA2019/229

Tillie Martinussen

27. maj 2019 – Siullermeerneqarnera

Kangiani, Kalaallit Nunaatalu sineriaani meeqqat ikiorneqarnissaat tunngavigalugu Naalakkersuisut Danskil Naalagaffiannut ikioqqullutik saaffiginnissuteqassasut Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortat Partii Naleraq, Demokraatit, Atassut, Suleqatigiissitsisut aamma Inuit Ataqatigiit)

Oqalugiarnert nipilersuutitut ipput, nipilersuutip imaata nuannernersaa unillatsiarnermi nipit akornatigut anninneqartarluni nuutitut, oqalugiaatip isumatunera oqaatigineqanngitsuniittarpoq. Suleqatigiissitsisuni isumaqarpugut unillatsiarnerit immerneqartartut inuiaqatigiinni oqaatiginngitsuugarpassuatsinnik.

Paqumigisagut annittariaqarpagut. Ilinniarsimangitsut amerlavallaarnerat, sulisussaaleqisarnerit, avataaniik suliarortut pinngitsoorneqarsinnaannginnerat, aningaasarliulernissap uaneralaannguamiilerner aamma immikkoortorpassuit aserfallattut kinguaattoorfiusullu, inuppassuit nammineersinnaanngitsut, ikiornqanngikkunik. Annaasarpassuagut. Annaasimasagut. Angusinnaanngisagut. Angusariaqakkagut. Ataatsimoorluta.

Sullissinerit sivisuallaat, innersuussivissanik amingaateqarnerup allaat inuit toquttarlugit. Meeqqat Illersuisuata nalunaarutaani takuneqarsinnaavoq, Naalagaaffiit Peqatigiit piumasaqaataanut allaat naliginnaanerpaanut kommunit naammassinnissinnaanngitsut. Akisussaaffik nooqattaarneqarpoq. Pisullu pineranni innuttaaqatigut amerligaluttuinnartut annaajortorpagut, sanimut qissimikkutta takusinnaavarput qaammatit tamaasa inoqatigut peeruttartut. Uummatikkut anniarneq, kanngutsaattuliorfigineqarnerit, isumannatsinnerit, tarnikkut nappaatit, imminut katsorsarniarluni atornerluinerit naggataatigullu imminut toquttarnerit imaluunniit akiniaajumatuneq, persuttaaneq, qingasaarineq, tarnikkut persuttaaneq, uumasutut qaasuttutut pissusilersornerit aamma imminut illersornerujussuup ingiaqatigisarpaa ajortumik peroriartorneq aamma misigisimasat quarsaarnartut suneqarneq ajorput. Aningaasarsiornikkut inuttullu annasaqartarpugut aamma inuiaqatigiittut.

Qaqugu naammalissagami?

SULEQATIGIISITSUT
SAMARBEJDSPARTIET

Qaqugu oqassagatta aserortut naammalersut, oqaluttuat erloqinartut tusaqqinniarnagit, allaninmy
sussaarummat - meeqqat assammikkut niuikkullu qilersukkatut ittut, aamma uummatimikkut
tarnimikkullu inersimasunit napparsimasunit?

Qaqugu meeqqat paarilluarneqarnissaat politikerinit imminut perruualaarutigerusunnerusunit
pingaanerulersinneqassava aamma qaqugu nunatsinni pingaarnarpaat qaqugu ataatsimoorluta
iliuuseqarfigilissagatsigit; meerartagut inuusuttagullu.

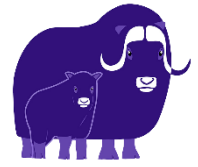
Ullumiuniarsimavoq ataatsimoorluta nissatsinnut alloriarfissarput uummatitta isaannissaanut pisariaqartitsisullu
akorlugit, Ikioqatigiilluta. Immaqa uppererpiarata immitsinnut qissimittarsinnaassajunnarsivugut,
qineqqusaarluta akerleriinnissaq qitiutillugu, partiitut unammilleqatigiittut immitsinnut eqqartornerlulluta
imaluunniit parteeqatigiittut, tuummaalluta, akerleriilluta aamma sutigit tamatigit immitsinnut
saassuttaqattaarluta...

Taamaakkaluortoq ullumi maani ataatsimoorluta qeqarpugut, amerlanerussuteqarluta piumasarlugu
meerartatta inuusuttattalu ikiorneqarnissaat. Inunnik isumaginninnermut tunngatillugu tusagassaq
nuanniitsoq tassaavoq, inuiaqatigiittut ikittunnguungatta taamaattumillu atorfiit ilinniarsimasunik
inuttaqartariaqartut tamaasa inuttalersinnaanagit il.il.

Nutaarsiassaq nuannersoq tassaavoq inuttaqassutsikkut amerlasoorsuunnginnatta,
angusaqarujussuarsinnaannginnattalu suliniutit ikittunnguit, pisariitsut aamma ingerlaavartut atorlugit.
Best practices siaruaruminartuupput aamma inuiaqatigiittut ataatsimuullaqqissuuvugut ajunaarnersuarmik
naalaanneqartilluta soorlu inoqatigit ajutoorsimatillugit il.il. Massakkut inimi maani ataatsimoorluta
iliuuseqatigiippugut; amerlanerussuteqarluta pingaarnarpaq iliuuseqarfigerusullugu.

Imaaliiallaanaq naammassisaqarnaviannigilugut, ilungersoqqaartussaavugut kisianni pisariaqarpoq. Ukiuni
qulikkaani arlalissuarni aamma qineqqusaarnerpassuarni nilliaatiginikuuarput ajornartorsiutit pisagut
pingaartillugit aqqiivigisariaqarigut, kisianni arriitsuaqqamik sulivugut, amerlavallaat katangarpagut
aamma amerlavallaat annasarpagut. Taamaattumik suleqatigiissutissarsiortariaqarpugut,
ikioqqusariaqarpugut, ataatsimoorluta.

Tulliani meeqqanik qanorluunniit ukiulimmik takugussi unillatsiarisi qimerloorlugillu meeqqat. Sapaatip
akunneri tamaasa meeqqat meeqqat angerlarsimaffiani najugallit saneqquttarpaatigut, Inatsisartut
ataatsimiittarfiata saatigut. Taamatut ukioqartillutik niaqulaartunit pinngitsaalineqarlutik
atoqatigineqartarput, nunatsinni sumiiffinni tamani. Meeqqat ilaat kaapput, ilaat naalliutsinneqartarput,

persuttarneqartarput, asasaat persuttarneqartarput imaluunniit tarnikkut persuttarneqartarput qingasaarneqartarput, sumiginnarneqartarput imaluunniit arlaatigut ajortumik pineqartarput ineriartornerat ulorianartorsiortillugu.

Inunngornissartik qinnutigini kuunngilaat, inersimasut eqqaminniittut ilagilissallugit qinnutigini kuunngilaat kisianni soorunami meeqqat tamarmik ulluinnarni sakkortuunik misigisaqartinneqartoq ajorput. Kisianni amerlaqaat kinguaassiutitigut kanngutsaattuliorfigineqartartut aamma allatigut qulaani taariikkattut pineqartartut.

UNITSILLUINNARTARIAQARPOT.

Meeqqat asanartuupput, ammasuupput, tungaviusumik asannittuupput aamma ineriartornikkut sunneruminartuupput. Tamatta meeraanikuuvugut. Angalaartarput tasiorlutik, allunaasaq tigummisartut narlorissaatigalugu pisuttuarterput, ingiaqatigiikkumallutik, tikkuartuutigalutik, oqalorussaatisalutik, erinarsuutigalutik aamma eqqarsaatigalutik. Tassa siunissagut.

Toqqissisimasariaqarput, qanorluunniit ukioqaralarunik, sumi najugaqaralarunik, inersimasunut sorlernut inunngorsimagalarunilluunniit imaluunniit perorsarneqaralarunik. Ikiortariaqarput. Meeqqat toqqissimasuunissartik pisariaqartippaat, sulili pingaerneruvoq; inuit naliginnaat tamarluinnatta kissaatigiuannarparput inuiaqatigiinni meerartatta pitsaasumik inuuneqarnissaat. Uangut ukiorpaaluit matuma siorna nammineq meeraavugut aamma inersimasunngornikuuvugut ukiut ingerlanerini. Uangutsinnut naleqqiullutik siunissarissaarnerusariaqarput aamma siunissaqartariaqarput - tamarmik - aamma meeqqat qajannartut ulorianartorsiortullu - naak taamaattussatut isikkoqarnikuunngikkaluartoq. Kisisaannangillat. Mikisunnguupput, akunnattumik angissuseqarput aamma inuupput inuusuttunnguit, uummatillit, eqqarsartartut, inuuneqartut aamma nalillit. Tamarluinnarmik. Pisussaavugut illersussallugit.

Soorunami kanngutsaattuliorartunut inatsisit sukaternissaat katsorsarneqarnissaannut periarfissat pitsanngorsarlugit maannamut naleqqiullugu kiisalu eqqorneqartup najugaqarfia qimattussanngorlugu pineqaatissinneqartalernissaat misissortariaqarparput - aamma isumaqarpugut tamakku pillugit Naalakkersuisut danskit naalagaaffiat isumaqatiginiartariaqaraat anguniarlugu - mattussiviit kanngutsaattuliorartunik tiguisussat ilinniarsimasunik sulisoqartarnissaat, piginnaaneqarluartunik sulisoqartarnissaat kiisalu malitseqartitsisalernissaq. Pitsaanerpaassarli suliniutit pinaveersaartitsiniutit qularnaarneqarsinnaasuuppata.

Perngaammik ataatsimoorluta pivugut - Naalagaaffeqatigiillu qinnuigalugit peqatigissagaatigut -

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

ataatsimoorlutalu qinnutigalugu - naatsorsoqqissaakkat ersinartut allanngortikkiartulernissaat, ilaannut aseruilluinnarsimasut.

Suleqatigiissitsisuni qularinngilarput innuttaasut isumaqatigigaatigut ikioqqulluta qinnuteqarnitsinni aamma piumasaaqarfigissagaatigut maani ataatsimiittarfimmiittugut aamma immnnut piumasaaqarfigiumaartut, ataatsimoorlutik ANGERLUTIK ikioqqunermut, ikiorneqarnissartik pillugu aamma ilungersorlutik suleqataaniarlutik maani qinikkatut ullumi suliatinnut artornartumut; ulorianartorsiortut, qajannartut, naalliutsitat, atornerlutat kiserliortullu meeqqat pillugit.

Suleqatigiissitsisuni isumaqarpugut ikioqqusoqarsinnaasoq taamaakkaluartorli ikiuinissamut aningaasaleeqataasariaqartugut.

Tassa isumaqarpugut sulisussanik ikioqqulluta qinnuteqassasugut, immikkut suliaqartussanik suliasanik uninngaannartunik ikilisaaqataasussanik aamma ataavartunik programmiliornissanut, angerlarsimaffiup avataanut inissiisarnerit qanoq pisariaqartinneqartiginerinut misissuisussanik, oqaloqatiginnittartussanik, ilaqutariinnik ikiuisussanik, ilaqutariit initaarnissaannut, malitseqartitsinissanut, ulorinartorsiortunut pinaveersaartitsinerni ikiuuttussanik kiisalu kanngutsaattuliortartut katsorsarneqarnerannut ikiuuttussanik kanngutsaattuliortarnerillu pinaveersaartinnissaannut.

Ataatsimoorluta aaqiissutissanik nassaarniartariaqarpugut aammali Kalaallit Nunaata neqeroortigisariaqarpai aningaasaliissuteqarnissaq, sulisussat, najukkami ilisimasanik tunioraanissaq aamma allatigut naleqquttumik ikiuunnissaq. Pinaveersaartinniarlugu naakkinnissutitut ikiuuttoqarnissaa, pilersikkumalluguli aamma uangut pisinnaaffitsinni ikiuuttarnissarput.

Maani nunatsinni pikkorissorsuarnik antropologinik, sociologinik, tarnip pissusaanut immikkut ilisimasalinnik kiisalu sulisussanik allanik nunami maani peqarpugut nunaqavissunik aamma Danmarkimeersunik, ikiuuttussanik ilinniakkat kulturilu apeqqutaatinnagu misissuinissami, programminik Kalaallit Nunaanni pissutsinut tulluarsaanissani, najukkami ilisimasanik oqaluttuussinissami, misissuinermi kiisalu kulturikkut nukitsigullu paaseqatigiinnissani, tigussaasumik suleqatigiiffiusinnaasut nassaariniarlugit aamma naleqqussaansani taamatut ilinniarsimasut danskit suleqatiginerini.

Aamma siunnersuutigerusupparput, ukiuni tulluittuni amerlasuuni Aningaasanut Inatsimmi atunngitsoorneqartarumaartussat aningaasat meeqqanut tutsinneqartalissasut aamma Kalaallit Nunaanni ukiuni tulluittuni amerlasuuni aningaasanut inatsimmut ilaatillugu isumaqatigiinniutigineqartassasut meeqqanut aningaasaliissutissat kiisalu kommunit aamma neqeroortinneqartassasut missingersuutininik sulisut aningaasarsiaasaat pillugit, unnuisarnissaat, amerlanerusunik sulisoqarnissamut il.il. aamma uangut

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

nammineq nalilinnik neqerooruteqarsinnaaniassagatta.

Innersuussutigaarput aamma ilisimatusarnerit qularnaarneqassasut, aamma suliniutit malitseqartitsilluni ilisimatusarfigineqartassasut siunertaralugu suliniutit ilinniarfinnut tulluussartarnissaat, sulisoqassutsip tulluussartarnissaa, kinguaariit tulliit arlallit ilanngullugit aamma sulisartut kattuffii suleqatigalugit sulisullu naliginnaat, qularnaarumallugu pisariaqartitat paaseqqissaarnissaat piffissarlu ungasinnerusoq isigalugu aaqqiissutissat nassaarineqarnissaat, sulisinnaaqulluta meeqqat inuusuttullu erloqisitaanerisa qaangerneqarnissaat pillugu aamma massakkorluinnaq - peqataanilli qularnaarniartariaqarpugut piffissaq ungasinnerusoq isigalugu suliniutissat aamma aaqqiissutissat atasinnaasut "ajornerpaat iluarsivigiarlugit iliuseqapallattariaqarnerup" kingorna.

Aamma innersuussutigivarput ilisimatusarnikkut paaseriikkat, programmilla Kalaallit Nunaannut takuteriikkat il.il. soorlu Persuttaanermut taarsiullugu, Janus-Centerip suleqatigineqarnissaa inuusuttut kanngutsaattuliortartunngorsinnaasut pillugit pinaveersaartitsinissanut ineriartortitsinerit pillugit, Rigshospitalip suleqatiginissaa inuusuttunut kanngutsaattuliortartunut neqeroorutit pillugit aamma aningaasaliisarfiit suleqatgiineqarnissaat pillugu, inuinnaallu - maani Danarmkimilu, sapinngisamik ikiuutaasinnaasut amerlanerpaat pisariaqartinneqartullu pissarsiarimallugit.

Qularutigineqassanngilaq suleruluttoqartariaqassammat ikiuinissap qanoq ittuunissaa paasiniarlugu, naleqqussarniarlugulu aamma minnerunngitsumik nunatsinni tamarmi illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqqat inuusuttullu ulorianartorsiortut angujumallugit aamma aqquataani oqallilluartarnissarput suliniutit qanoq ittuunissaat pillugit.

Kisianni aallarniutigalugu suliat uninngaannartut ikilisarnissaat pillugu suleqatigiinnik eqimattanik pilersitsisariaqarpugut. Sulisugut pikkorissut innuttaasunut attaveqarnissamut atortigit aamma danskit ikiortit atortigit journaliseriinerumut, passiniaanermut, ilisimatusarnermut - uangilli ilisimatoortagut suleqataasillugit - aamma kulturimut ilisimasaqarluartut - kiisalu suliassanut innuttaasunut attaveqaaqqaarnissamik pisariaqartitsinngitsunut. Paasiniartigu sumi eqimattakkuutaanik katsorsaanerit iluaqutaasumik ingerlanneqarsinnaanersut, kikkut paasiniarlugu ilaqtariit ulorianartorsiornerpaanersut aamma meeqqat sorliit ulorianartorsiornerpaanersut.

Ukiuni tullittuni arlalinni politiit amerlineqarnissaat qinnutigineqarli pinaveersaartinniarlugulu innuttaasut ilaasa nunaqqatiminnut pinerluttarnerat isumagalugulu supervisionertittarnissaq, ilisimasanik

ineriartortitsinissaq, pikkorissarnissat aamma sulisut ulluinnarni ilungersortut piginnaasaasa qaffassarnissaat. Isumagineqarli akissarsiat qaffannissaat, piginnaasat qaffassarnissaat il.il. piffissaq ungasinnerusoq isigalugu.

Imaalissanngilaq Danmarkip kisimiilluni meerartagut inuusuttagullu siuarsassagai aamma pinaveersaartitsigu aningaasaliissutitta kinguneqanngitsumik atorineqannginnissaat imaluunnit allanut kinguneqanngitsumik atorineqannginnissaat: Pingaarnersiuisariaqarpugut aamma takutittariaqarparput pimoorussilluta oqaratta meerartatta toqqissimasumik inuunissaat, pinngitsaalineqannginnissaat, kanngutsaattuliorfigineqannginnissaat, persuttarneqannginnissaat, angerlarsimaffiminni atornerlunneqannginnissaat, ulorianartorsiortinnginnissaallu angorusukkipput.

Uani siunnersuummi nammineq aningaasalersuinissaq angisuumik pineqarpoq, allaaserineqarput inuttut ajornartorsiutit allat arlallit meeqqat ilaqutariillu meerartallit ulorianartorsiortinneqarnerannut sakkortusaasut aamma kalluarneqarpoq sullissinermi iliuseqarasuarnissat pisariaqartut - aamma eqqarsaatigineqarpoq, pilersinneqassasut nukiit oqaloqatiginnittarnissanut atatillugu, ajornartoornermi oqaloqateqartarnissanut atatillugu, imminut toquttarnerit pinaveersaartinnissaannut atatillugu, kinguaassiutitigut kanngutsaattuliornerit pinngitsoortinniarlugit suliniutit pingaernerutinnissaat aamma Naalakkersuisut suliaq aallartissagaat.

Artornarpoq piariaqarporli.

Siullerpaatulli: suliaq aallartittariaqarpoq.

KIISAMI amerlanerussuteqartut akueraat meeqqat inuusuttullu annerpaamik ikiorneqarnissaat.

Nakkutigilluartariaqarparput suliat paamaarunneqannginnissaat, kingullinngortinneqannginnissaat, ikilisaavigineqannginnissaat imaluunniit suleqatigiinnerup serlersaarfigineqannginnissaa aamma Danmarkimut saaffiginnissutissat eqqarsaatigalugit.

Inuit ikii oqaloqatigiittarnikkut pinngitsoortinniarneqarsimasussaagaluit, inunnik isumaginninneq aqutigalugu, ilinniartitaaneq aamma inuiaqatigiinni pissusilersuutit allanngortinnerisigut, eqqarsartaatsit allanngortinnerisigut kiisalu asanninneq atorlugu, tullimut aamma inunnik isumaginninneq nukittorsarlugu ajoraluartumik pisimanginnera artornarpoq, kinguaariinnimi kingornuttaganngortarmata tamakku. Iluaqutaanngilaq tali qullassallugit oqaannarlunilu; artorsarpugut taamaattumik naluarpugut sussanerluta. Ilungersortuartaariaqarpugut iluatsitsinissatta tungaanut. Meeqqap kingulliup ikornissaata iluatsinnissaata tungaanut, ilaqutariit sequtsikkat nungunissaasa tungaanut, inuit tarniisa aserorterneqarunnaarnissaasa

SULEOATIGIISSITSUT
SAMARBEJDSPARTIET

tungaanut, siusippallaamik ilisisarunnaarnissatta tungaanut, meeqqanut inuusuttunullu naalluutisitsisartut nungunnissaasa tungaanut aamma najukkami inuit erloqisitat nungunnissaasa tungaanut sulimi taamaattoqarmat.

Ullumikkuussaaq kisitsisit ikiliartulernissaannut alloriarfik siulleq. Ullumikkuussaaq pereersunut qiviarfissarput oqarlutalu; taamani ataatsimoorpugut. Tamaavitta. Immitsinnut ikiorpugut meerartagullu. Iliuserput kusanarluinnarpoq.

Inunnik isumaginninnermi, aningaasarsiornermi aamma ilinniartitaanikkut siumut aalliarfiuvoq pingaarutilik. Imaannaanngilaq, kisianni ulloq 27. maaji 2019 siunissaq pitsaannerusoq ornillugu alloriaqqaarpugut.

Ulloq taanna kiisami inuiaqatigiinni pingaarnersiueriaaserput allanngortipparput tamannalu pissutaalluni inuiaqatigiit ullumikkut pigilersimasagut anguvagut; siuariarluta, eqqissilluta, ilinniartitsilluta aamma immitsinnut. Aallartippagut inuiaqatigiit nukittuut peqqissunik innuttallit. Angorusutarput anguarput.

Taamatut oqaaseqarluta inassutigaarput matuma siunnersuutip akuerineqarnissaa massakkorluinnaq innersuullugulu ingerlaannaq appassaaneerneqassasoq.